

Arne Lund gikk i dekning i rett tid

Overlevde møtet med Rinnan

Arne Lund var kommunist og motstandsmann under andre verdenskrig. Den verste fienden het Henry Oliver Rinnan. Men det visste ikke Lund da de møttes.

Tekst: OLA FLYUM

Foto: JOHN PETTER REINERTSEN

DET LUKTET RINNAN. Jeg mente at kommunistledelsen burde gå i dekning. De andre ville ikke. I dag klandrer jeg meg for jeg ikke sto på hardere. Alle ble tatt unntatt jeg. Likevel er det håpløst å være etterpåklok. Vi var noviser i dette rå spillet.

Arne Lund husker godt sitt møte med Rinnan-banden i 1942. Tyskerne forsøkte med alle midler å infiltrere trønderkommunistene. De hadde lyktes i 1941. Henry Oliver Rinnan visste godt hvem de mest sentrale kommunistene var.

I 1941 arresterte de bare de mest sentrale lederne, og lot de øvrige «gå på gress» påvente av en reorganisering.

Høsten 1942 forsøkte Rinnan iherdig å infiltrere den nye kamporganisasjonen under ledelse av Arne Lund. Han kom ingen vei i Trondheim, men lyktes i Oslo. Via en kommunist i Namdalen, som trodde Rinnan ledet en borgerlig motstandsgruppe, fikk han i stand et møte med partisekretær Ørnulf Egge i Norges Kommunistiske Parti. Rinnan brukte dekknavnet «Olav Wist».

Oslo-kommunistene satte ham på prøver, og de utrustet Rinnan i første omgang med illegale aviser som de ville ha spredd i Trøndelag. Dette ble gjort, og Rinnan ble satt på en ny prøve. Denne gangen skulle han frakte to jødiske damer over til Sverige. Igjen oppfylte Rinnan forventningene.

Dermed mente Oslo at trønderkommunistene ville ha utbytte av å samarbeide med en slik «drivandes kar». En kvinnelig kurer ble sendt nordover for å kople de to organisasjonene.

HAMMERMANNEN

Arne Lund husker godt dette møtet. Han ble bedt om å møte representanten for denne borgerlige motstandsgruppa. Mannen Lund ble satt til å diskutere motstandsarbeidet med, var ingen ringere enn «hammermannen» i Rinnan-banden seksualforbryteren Arild Hjulstad-Østbye. Oppnavnet fikk han fordi han før krigen drepte en kvinne med en hammer og voldtok henne.

Lund kjente ikke Hjulstad-Østbye, og han fikk ingen umiddelbar mistanke til ham. Det var først da «hammermannen» ville ha bilder av Lunds distriktskontakter at mistanken våknet. Hjulstad-Østbye forklarte dette ønsket med at det var viktig å hindre dobbeltorganisering.

- Jeg valgte å spille med og sa at det var vanskelig å skaffe bilder. Jeg skulle like-

Angiveren Henry Oliver Rinnan var stadig på jakt etter Arne Lund som var kommunistenes militære leder under krigen. Arne Lund var den eneste av lederne i den vensterradikale motstandsbevegelsen som slapp unna Rinnan-banden. Han var militær leder, Henry Thingstad, politisk leder, og Arne Johansen, organisatorisk leder.

Arne Lund ligger en tid i dekning og tar seg så over til Sverige via Meråker. Det skjer i januar 1943. I mellom-

vel prøve å møte ham fjorten dager senere. Rett etter møtet kontaktet jeg Henry Thingstad. Han lyttet til mine mistanker, men avviste dem med: «Du kjenner jo disse borgerlige. De er jo litt tullete...»

- Jeg var likevel sterkt i tvil. Det var noe som ikke stemte, men det var problematisk å avvise kontakten ettersom denne motstandsgruppa var anbefalt fra høyeste hold i Oslo.

For å være på den sikre siden, skygget vi Hjulstad-Østbye. Det ble da klart at han hadde kontakt med NS-medlemmer og angivere.

SKJEBNESVANGERT SMØTE

En uke etter at Arne Lund var satt i kontakt med «hammermannen» oppdaget han

at han var skygget. Skyggene dukket også opp utenfor hans leilighet. Etter denne oppdagelsen hadde ledelsen i Nasjonalgarden et nytt møte. Arne Lund forteller: - Jeg gikk inn for at vi alle skulle gå i dekning. Jeg husker Henry Thingstad var svært betenkt, men Gottfred Lervaaag mente at vi ikke måtte være så forsiktede at vi ikke fikk gjort noenting (Lervaaag ble senere skutt sammen med Thingstad). Møtet bestemte at vi ikke skulle dukke opp på neste møte med «hammermannen» og at bare jeg skulle gå i dekning.

- I dag er det lett å si at alle skulle ha gjort som meg. Jeg skulle også ha stått hardere på for mitt forslag. Det er likevel håpløst å være etterpåklok. Vi var noviser i dette spillet, sier Lund.

tiden hadde Rinnan tatt ny kontakt med Egge og klaget over «Bjordal». Han var ikke noe til tess, sa Rinnan, og ba om en ny kontakt. På ny ble den kvinnelige kureren sendt nordover, men denne gangen lyktes ikke Rinnan. Sammen med en representant for trønderkommunistene, viste hun hvor møtet med «Olav» hadde vært. Det ble fort klart at det var Rinnan som var på ferde. Da var det imidlertid for sent. Kort tid etter begynner kidnappingene, torturen og arrestasjonene. Gradvis ruller den kommunistiske kamporganisasjonen opp. 1943 blir et fryktnes år i Trøndelag. På høsten er den vensterradikale motstandsbevegelsen så godt som knekket.

Svensk nazist jobbet for norsk etterretning

Den svenske nazisten Thore Hansén arbeidet både for svensk, tysk og norsk etterretning under andre verdenskrig. Det var han som anga Arne Lund og to andre norske motstandsfolk som hadde gått i russisk tjeneste. Forfatteren Roy Andersen skriver i sin boka - «Sin egen fiende» - om etterkrigs-norges mektige leder for Overvåkningspolitiet, Asbjørn Bryhn. Boka beskriver Bryhns arbeid

som «kommunistekspert» ved Rettskontoret i Stockholm fra 1942. Jobben besto blant annet i å overvåke norske kommunister i eksil. Bryhn var ikke så nøye på hvem han brukte som informanter. En av de mest brukte var den svenske svartebørshandleren Thore Hansén. Foruten angiverjobben hos Bryhn, hadde også Hansén kontakt med det svenske sikkerhetspolitiet og

Gestapo. Det er uvisst om hvem som tipset hvem. Uansett; Hansén snappet opp at Lund og de to andre skulle over til Norge. Han rapporterte enten direkte til det svenske sikkerhetspolitiet eller via Bryhn. Denne kontakten førte til at Asbjørn Bryhn etter krigen ble anklaget for å ha vært en Gestapo-agent. Han gikk til injurie-søksmål og fikk rettens medhold.